

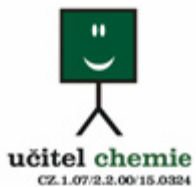

Investice do rozvoje vzdělávání

Inovace profesní přípravy budoucích učitelů chemie

CZ.1.07/2.2.00/15.0324

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Investice do rozvoje vzdělávání

Elektrolýza

Doc. RNDr. Zdeněk Šindelář, CSc.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Elektrolýza:

je souhrn dějů, zejména chemických reakcí, probíhajících v roztoku elektrolytu, nebo v taveninách solí kovů či oxidů, vlivem (průchodem) stejnosměrného elektrického proudu.

Průchod elektrického proudu elektrolytem je umožněn pomocí zdroje proudu a ***elektrod.***

Elektroda

je heterogenní elektrochemický systém skládající se alespoň ze dvou fází, z nichž jednu tvoří vodič I. třídy a druhou vodič II. třídy

nebo podle Faradaye:

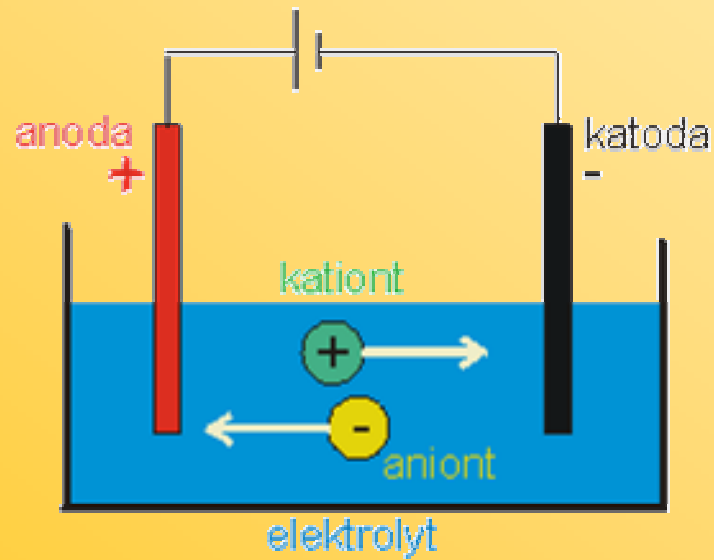
Elektroda

je vodič I.třídy, kterým je do vodiče II. třídy přiváděn nebo z vodiče II. třídy odváděn elektrický náboj

Faradayova definice elektrody přímo obsahuje předpoklad, že pro průchod proudu elektrolytem jsou potřeba **dvě elektrody**.

Jedna elektroda, která bude elektrony do něj přivádět, bude **záporná** a bude tedy elektrostaticky přitahovat ionty kladné tj. **kationty** – odtud název **katoda**.

Druhá elektroda bude **kladná**, bude elektrony z roztoku odvádět a bude přitahovat ionty záporné tj. **anionty** odtud **anoda**:

Ve vodiči I. třídy je průchod elektrického proudu způsoben **usměrněním pohybu volných nábojů** (elektronů) **elektrickým polem** vloženým na vodič ze zdroje

Ve vodiči II. třídy **usměrní elektrické pole pohyb volných nábojů (kationtů a aniontů) v roztoku elektrolytu.**

Této složce usměrněného pohybu říkáme **elektromigrace**.

Pohyb iontů v roztoku je ovlivněn také **konvekcí** (prouděním), například mícháním roztoku

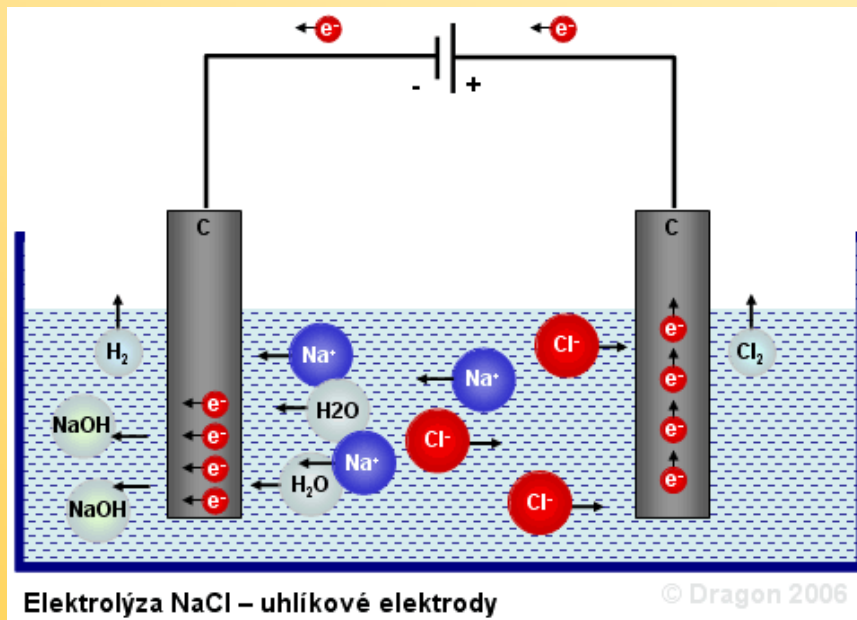
Konečně, pohyb iontů v roztoku, hlavně **v bezprostřední blízkosti elektrod**, ovlivňuje rovněž **difúze**

- je to důsledek skutečnosti, že se v blízkosti elektrod ionty přeměňují a klesá tak lokálně jejich koncentrace

-koncentrační spád (gradient) - hnací síla **difúze** (snaha po dosažení homogenity).

Elektrolýza solanky (roztoku NaCl ve vodě)

Pozn.: fyzikálně (technický) směr proudu je opačný (od kladného pólu k zápornému)

Děje na elektrodách

Katoda

kationty sodíku (Na^+) přijímají po jednom elektronu - **primární elektrodový děj** a elektron ihned přechází na molekulu vody (solvatační obal sodného kationtu) za vzniku (NaOH) a vodíku (H_2) **sekundární elektrodový děj**

redukce

Anoda

anionty chloru **primárně** odevzdají anodě po jednom elektronu a vzniklé atomy vytvoří **sekundárně** molekuly chloru (Cl_2), které unikají z elektrolytu ve formě drobných bublinek

oxidace

na katodě je vylučován vodík (H_2) a na anodě chlór (Cl_2).

Množství (hmotnost) přeměněných složek roztoku na elektrodách zjistíme výpočtem z **Faradayových zákonů I, II** :

I. $m = A \cdot Q$

kde: **m**..... hmotnost

Q ..... elektrický náboj prošlý elektrolytem
přičemž víme, že: $Q = I \cdot t$

A ..... **elektrochemický ekvivalent** pro který platí:

II.

$$A = \frac{M}{z \cdot F}$$

Látková množství vyloučená stejným nábojem jsou pro všechny látky chemicky ekvivalentní, neboli elektrochemický ekvivalent A závisí přímo úměrně na molární hmotnosti látky.

kde **M** ..... molární hmotnost iontu

F ..... Faradayova konstanta ($F = 9,6481 \times 10^4 \text{ C} \cdot \text{mol}^{-1}$)

z ..... počet vyměňovaných elektronů

virtuální experiment

Soubor electrolysis10.swf lze otevřít v:

windows internet explorer
KMPlayer

Jde o interaktivní aplikaci

electrolysis10.swf

Příklad výpočtu z Faradayových zákonů:

- Zásadně je důležité dosadit do vzorce veličiny ve správných jednotkách.
- Požadujeme-li výsledek $m[\text{g}]$, pak musíme dosazovat $I [\text{A}]$, $t [\text{s}]$.

Příklad:

Kolik g Cu se vyloučí na katodě při rafinaci mědi průchodem proudu 1,0 A po dobu 5 minut ?

Protože přeměna jednoho iontu Cu^{2+} na měď vyžaduje výměnu 2 elektronů:

Po dosazení relativní atomové hmotnosti mědi 63,54
pro $F = 9,6548 \times 10^4 \text{ C} \cdot \text{mol}^{-1}$ a čas $t = 300 \text{ s}$

Výsledek: **$m = 0,099 \text{ g}$ mědi**

Investice do rozvoje vzdělávání

Konec

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.